

Gutter og skolen

Av Halvdan Haugsabkken

Gutter seiler akterut i skolen. De gidder ikke jobbe med skolen. Hvor er den gode læringskulturen?

Gutters prestasjoner på skolen er nok en gang i vinden. De siste ukene har det vært flere pressoppslag som har satt skoleungdom på sakskartet. Gutter er late, hevdes det. De gidder ikke å gjøre det bra på skolen. Å være flink på skolen er lite verdsatt blant gutter. Det er ikke "kult". Når guttene har trukket seg bort fra første rad, forsterker dette at jentene er klassens ener. Jenter holder gode presentasjoner framfor klassen og inntar rollen som mønstereleven. Karaktermessig scorer jenter gjennomgående høyere enn gutter. Ifølge forskning utført av Høgskolen i Hedmark, for eksempel, så scorer jenter så mye som en halv karakter høyere i basisfagene norsk, engelsk og matte enn gutter i grunnskolen. Men ikke i gym. Dette er fremdeles guttenes arena.

Slike oppslag fører til at den evigvarende debatten om hva "som er feil med skolen" er i gang – igjen. Siden dette handler om læringsresultater blant kjønn, er "det-som-er-feil-med-skolen-debatten" fått en annen vri. Mens likestillingsdebatten retter pekefingeren mot at norske menn skal finne sin plass i det "moderne samfunnet", er ballen nå blitt kastet over til gutter i skolen. De er også et såkalt "offer" for dominerende, feminine verdier, og befinner seg så i samme båt som sine eldre brødre. Gutter takler ikke teori, kun praksis. Skolens ensidige, teoretiske opplegg passer ikke for gutter. Angivelig tok Reform 94 et effektivt kvelertak rundt gutters drøm om å lære, da de måtte lære seg matte og norsk i yrkesrettede fag. Gutters læring og måter å tenke på avspeiles ikke i skolens opplæringsopplegg, påstås det. Dermed er de avvikere og "straffes" for de at liker praksis mer enn teori.

Dette handler om læring og hvordan man skal oppnå at alle får et godt læringsmiljø i norsk skole. I debatten om hva som er god læring er det ikke sikkert at alle gutter liker praksis, men kanskje foretrekker teori. Ikke alle gutter er opptatt av dataspill og å mekke på bil, noen liker politikk og historie. I norsk skole jobbes det kontinuerlig med å skape gode læringsmiljøer, som kan gi utslag i bedre læringsresultater. I Stortingsmelding 16 2006/07, som definerer regjeringens skole- og utdanningspolitikk, påpekes det at det i stor grad er manglende systematikk og sammenheng i læringsarbeidet. Som kjent er det mye aktivitet i norske klasserom, men i mange tilfeller bytter lærerne fra den ene til den andre aktiviteten uten å ha noe klart formål med dette. Undervisningen har lite systematisk refleksjon rundt hensikten med de ulike aktivitetene.

Gjennom internasjonale undersøkelser, har det blitt dokumentert at barn av ressurssterke foreldre gjennomgående gjør det bedre enn barn av mindre ressurssterke foreldre. Dette har altså gitt utslag i en erkjennelse om at skolen har hatt problemer med å nå ett av sine sentrale mål; en likeverdig utdanning for alle. Skolen fremmer ulikhet framfor utjevning. En umiddelbar effekt av dette er norske elevers prestasjoner kom i fokus. Men når eleven ble satt under lumpen, kom lærere, skolen og andre som jobber i skoleverket, også med på det samme lasset. Prestasjoner skulle måles og telles. Arbeidet med læring omdannet seg raskt til å handle om "læringsutbytte" og "læringsresultater", noe kvantitativt.

Begrepene viser at dagens syke barn, skolen, mer og mer forstås mot en kvantitativ målstokk. Tall, resultater og indikatorer, er symboler på god læring. Sannsynligvis finnes det ikke noe endelig svar på hva som er god læring. Å søke etter den, kan fort bli jakten på den magiske steinen; det er en jakt som fortsetter og fortsetter i det uendelige. Alle som jobber med læring – om dette er i offentlig, privat eller frivillig regi - må innfinne seg med at det er del av en kontinuerlig prosess som varer livet ut. Læring handler om kompleks sosialiseringprosesser, som utspiller seg i en kontinuerlig dynamikk mellom sosiale og kulturelle faktorer der poenget er å skape mening – læring handler om kultur. Å måle kultur eller læringskultur er vanskelig.

Et interessant spørsmål, som former seg i kjølvannet av testingen av skolen, er om skolen selv holder på å utvikle en alternativ læringskultur som den ennå ikke har oppdaget. I skolen gjøres det mye bra. Gjennom forskjellige lokale og nasjonale forsøk, jobbes det kontinuerlig med å skape og utvikle et godt læringsmiljø. Det finnes ikke bare én læringskultur, men flere. Det er noe paradoksalt når man i skolepolitikken har begreper som understreker betydningen av kvalitative mål, som for eksempel ”livslang læring” og ”læringskultur”, men hvor kan man så finne dem? I forbausende grad kan kanskje skolen, som skal være en lærende organisasjon, lære av egne forsøk – leksehjelp, som kan bli en del av den kommende heldagsskolen.

I disse dager holder Utdanningsdirektoratet på med Prosjekt leksehjelp, et nasjonalt forsøk som SINTEF og NTNU evaluerer. I første rekke foregår forsøket i skolen og i frivillige organisasjoner. Leksehjelp er forstått som et supplement til undervisningen, ikke ”ekstraundervisning”. Leksehjelp skjer vanligvis etter skoletid. Ordningen er frivillig og er en klassisk ”gråsonaktivitet” - den faller mellom hva som defineres som skolens ordinære og ekstraordinære oppgaver. Leksehjelp har vært drevet i skolen mange år, både i grunnopplæringen og den videregående skolen. I denne tiden er det utviklet nye modeller for hvordan man kan tilrettelegge og organisere leksehjelptilbud. Et av pionerprosjektene ble dratt i gang i Oslo på slutten av 80-tallet, som ble gitt til minoritetsspråklige elever. Som en videreføring av dette startet frivillige organisasjoner opp med leksehjelptilbud, som på 90-tallet ble utviklet og satsset på.

Leksehjelp er i dag et tilbud som går til alle landets elever og kan representere et redskap som kan jevne ut forskjeller. Ordningen er interessant av flere grunner. For det første representerer ordningen en alternativ måte å lære på, en alternativ læringsarena som er forskjellig fra skolens mer integrerte læringsplattform. Ofte forstås den som uformell og elever kommer i kontakt med andre lærekrefter enn skolens, som for eksempel andre lærere, eldre elever, foreldre, studenter og pensjonister. Både innenfor skolens modeller og det man finner i frivillige organisasjoner er man flinke til å utnytte lokale ressurser, som kanskje representerer en annen læringskultur enn skolens tradisjonelle. Skolen selv er flinke med å utvikle egne ordninger, som for eksempel egne fleksitidordning eller veiledningstjenester. I disse ordningene jobber man mot sammensatte grupper av elever.

Leksehjelp kan kanskje ha noe for seg i forhold til gutter og alternativ læringskultur. I den grad skolen klarer å utnytte egne lærerressurser og å samarbeide med andre frivillige aktører – noe som skolen gjør lokalt – har leksehjelp noe for seg. Om det skapes en bevissthet om at leksehjelp er noe alle er med på, kan ordningen ha muligheter til jevne opp skjevhetene i bildet i at gutter gjør det dårligere på skolen enn jenter.